

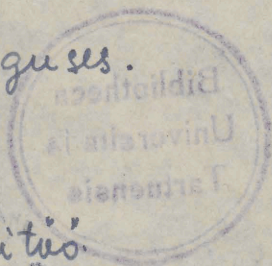
Arvustaja
5.7.42
Arvustaja
Neerme
prof.

Kurenit, Aino
matr. 17118
õigusteaduskonna üliõpilane.

B. V.
TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND

1. juuni 1942
N. 23/1
TARTU

Pankrott
kriminaalõiguses.

Diplomitöö.

A. 18885

Tartus, 1942.
Lõpetanud 12. juunil 1942. a.
õigusteaduskonna esimese laude.

Pankrott kriminaalõiguses.

Sisukord:

Lk.

§ 1. Sissejuhatus.	4
1. Naravastased süüteoõidise.	4
2. Pankrott, mõiste ja elemendid.	4
§ 2. Pankrotiõiguse arengust ja süsteemidest.	6
1. Ajalooline areng.	6
2. Lühinumaid pankrotiõiguse süsteeme.	7
3. Pankroti kehtivas õiguses.	9
§ 3. Kaubanduslik pankrott.	11
1. Mõiste ja eeldused.	11
2. Kuritaktlik kaubanduslik pankrott.	12
3. Ettevaatamatu kaubanduslik pankrott.	13
4. Juhuslik pankrott äri ajal.	15
§ 4. Mittakaubanduslik pankrott.	16
§ 5. Pankroti eritüüpe.	18
§ 6. Erisaline osavõtt pankrotist.	20

Osundatud teosid.

Grünthal, T. loengute järel 6. Talviku poolt koostatud Tsiviil- ja kaubandusprotsessi konспект, 1939, Tartu.

Haljaspöld, H. Entsüklopeediline võõrsõnastik, 1937, Tallinn.

Leesment, L. Die Verbrechen des Diebstahls und des Raubes nach den Rechten Livlands im Mittelalter, i. ÖV Tartu Ülikooli teimatused B XXIV, 1931, Tartu.

Liszt, Fr. v. Lehrbuch des deutschen Strafrechts, besorgt v. E. Schmidt, 23. Auflage, 1921, Berlin und Leipzig.

Lurje, S. Muutused konkursimenetluses ühenduses kriminaalseadustiku kehtimapanemisega, i. Õigus 1935, 1.

Piip, A. Kaubandusõigus ja -protsess, 1939, Tartu.

Saarmann, K. ja Matto, K. Kriminaalseadustik, kommenturitud väljaanne, 1937, Tallinn.

Wach, A. Der Bankerott und die verwandten
Delikte, ^{i.}_{iii} Vergleichende Darstellung des
deutschen und ausländischen Strafrechts,
Bes. Teil, VIII Band, 1906, Berlin.

§ 1. Sissjuhatus.

1. Varavastand süüteod üldse.

Kriminaalõiguslikult karistatavad varavastand süüteod on teod, mille toimepanekuga tekitatakse teisele varanduslikku kahju. Neid süütegusid võib liigitada kolme suurde rühma:

- I - süüteod läbi varanduse omandamine, selle pidamine, edasiandmine ning varjamine;
- II - süüteod võlgniku vastu;
- III - süüteod kreditori vastu.

} = K13
pta. 34.

2. Pankrott, mõiste ja demendid.

Pankroti all mõistetakse kreditoride nõudlõiguse ohustamist või rikku mist kuritahtliku maksujõuetuse esilekutsumise

teel võlgniku poolt tema varanduse nõhendamise või varjamise kaude.¹⁾

Pankroti mõiste koosneb kahest elemendist: maksujõuetus ja selle süüline esinemine. Esimene on tsiviilõiguslik ja teine - kriminaalõiguslik mõiste.²⁾ Kriminaaljälitamise algatamine on võimalik ainult tsiviil- või kaubanduskohtu maksujõuetuks tunnistava prejuditsiaalotsuse põhjal.³⁾

¹⁾ Liszt, Fr. v. Lehrbuch des deutschen Strafrechts, 23. Auflage, 1921, Berlin-Lieppzig, lk. 479.

²⁾ Lurje, S. Muutused konkursimenetluses ähendas kriminaalseadustike kehtimapanemisega, i. õigus, 1935, 1, lk. 10.

³⁾ Ord. KrS §§ 565, 566, 569 ja Grünthal, T. loengute järel E. Talviku poolt koostatud Tsiviil- ja kaubandusprotsessi konspekt, 1939, Tartu, lk. 226.

§ 2. Pankrotiõiguse arengust ja süsteemidest.

1. Ajalooline areng.

Ajalooliselt tuntakse süüteguisid in fraudem creditorum juba Vana-Rooma eraõiguses. Kuid pankrott oma praeguses tähenduses tekkis alles keskajal Itaalia linnades.⁴⁾ Tsiviilõiguslik personaalekskutsioon, mida seni rooma õiguse põhimõttel rakendati, hakkas järk-järgult taganuma debitori kriminaalõigusliku vastutavuse ees.⁵⁾

⁴⁾ Sellest ajajärgust pärineb ka sõna „pankrott“, alles tulutatud itaaliakelseist sõnust „banca rotta“, murtud pink, kuna vanas Itaalias lõhuti autu rahavahetaja pink. vt. Haljaspõld, H. Entsüklopediline sõõrsõnastik, 1937, Tallinn.

⁵⁾ Siszt, Fr. v. op. cit. lk. 479.

1548. ja 1577. a. anti välja esimesed sellesisulised politsei korraldused.⁶⁾ Siit saigi alguse pankrotiõiguse areng ning väljakujunemine, levides edasi teistesse riikidesse.

Kus?

2. Levinumaid pankrotiõiguse süsteeme.

Tänapäeva pankrotiõigus on riigis-
kordades arenenud mitmeti erinevalt. Siiski võib märgata üksikute õigussüsteemide domineerivat mõju teistele.

Nii on prantsuse pankrotiõiguse (Code de Commerce 1808) kaksikliigitus lihtsaks ja kuritahtlikuks pankrotiks võetud omaks mitmete Euroopa (Belgia, Rumeenia j.t.) kui ka Aasia (Jaapan) riikide poolt.⁷⁾

⁶⁾ Ho.

⁷⁾ H. lähemalt Hack, A. Der Bankerott und die verwandten Delikte, i. Darstellung des deutschen und

Prantsuse süsteemist erineb iberia ja romaani-ameerika süstem, liigitades maksujõuetuse juhuslikuks, süülikuks ning kuritahtlikuks.⁸⁾

Iberia süsteemiga lähedasus sugulusel on ka ex-Nene pankrotiõigus, mis tunneb samuti kolme liiki maksujõuetust (1903. a. Kriminaalseadustiku alusel):

1) õnnetu maksujõuetus - säärane olukord, kus võlgnik on sattunud maksujõuetusse mitte enda süü läbi, vaid seaduses ettenähtud olude sunnil (loodusõnnetused j.m.s);⁹⁾

2) ettevaatamatute maksujõuetus ehk lihtpankrott on selline maksujõuetus, mis on

ausländischen Strafrechts, Bes. Teil, VIII Band, 1906, Berlin, lk. 6 ja 8.

⁸⁾ Yb. lk. 8 ja 9.

⁹⁾ Yb. lk. 34 ja Piip, A. Kaubandusõigus ja -protsess, 1939, Tartu, lk. 407.

tekinud võlgniku siii vähi, kuid ilma tahteta ja võltsimiseta;¹⁰⁾

3) kuritahtlik pankrott on võlgniku maksujõuetusse sattumine tahtlikult ning võltsimisega kaudu.¹¹⁾

3. Pankrott kehtivas õiguses.

Õestis rakendati kuni 1935. a. uue Kriminaalseadustiku kehtistamiseni üldjoontes ea-uue kriminaalõigust.¹²⁾ Praegu kehtiv kriminaalkodeks on jätnud ära endise kol-

10) Jb.
m

11) Jb.
m

12) Siinkohal on huvitav märkida, et kuritahtlikule pankrotile tema nüüdisaegses tähenduses lähedast instituenti tuntigi ka vanas Liivi õiguses. Altkais kõneldakse XVI s. võlgnikust, kes vajaduseta rohkem laenab, kui ta tasuda suudab. Seda õigusrikkumist, mis tänapäeva seisukohalt sarnaneb kuritahtlike pankrotiga, käsitleb Liivi õigus varguse eriliigina. Vt. Lesment, L. Die Verbrechen des Diebstahls und des Raubes nach den Rechten Liv-

mikliligituse¹³⁾, jaotades selle asemel pankro-
ti subjekti alusel kaubanduslikuks ning mitte-
kaubanduslikuks.¹⁴⁾ Selle jaotuse kõrval tuleb KRS
vahet ka privilegieritud, resp. mitte iteraatamatu,
kerge-meelsusest tingitud, ning kuriatliku pank-
roti vahel.¹⁵⁾

Pankroti-instituudi olemust kehtivas õigu-
ses asume allpool üksikasjalikumalt vaatleme.

lands in Mittelalter, i: 6V Tartu lüli kooli teimetu-
sed, B XVIII, 1931, Tartu, lk. 80-81.

13) Piip, A. op. cit. lk. 407

14) KRS §§ 565, 566.

15)
Jl. ja § 569.
me

§3. Kaubanduslik pankrott.

1. Mõiste ja eeldused.

Kaubandusliku, resp. äri- või maksujõuetusega on meil tegemist, kui mõni äritunnistest omav füüsiline või juriidiline isik on sattunud olukorda, kus tal mitte ainult ei puudu vaba raha võlgade katteks, vaid ka kogu ta varandusest ei piisa nende maksmiseks. Nõutav on ka, et võlad oleksid tekkinud äri alal, sises kutselise äriettevõttega, kusjuures võlgade kogusumma peab ületama 1500.- krooni.¹⁶⁾

Kui võlgnik on seaduse eeskirjade kohaselt tunnustatud kaubanduslikult maksujõuetuks, antakse asi ringkonnakohtu prokurörile vaatamiseks, kas maksujõuetuses ei ole kumiteo tunnuseid.¹⁷⁾

16) Piip, A. op. cit. lk. 408, vd. ka Grünthal, T. op. cit. lk. 227.

17) Piip, A. op. cit. lk. 407.

2. Kuritahtlik kaubanduslik pankrott.

Kaubanduslikeku pankrotti käsitletakse kuritahtlikuna, kui ta on esile kehtunud: ~ vdp. 6

a) oma varanduse varjamise või valeteadele andmisega; ¹⁸⁾

b) konkurss-tõmbu vähendamisega fiktiiv-
nõlakohustuse välja andmise, oma varan-
duse kinkimise, ümberkinnistamise või muul
teel. ¹⁹⁾

Süütegu loetakse toimunuks, kui ta on sooritatud 1) peale kohtulikeku maksu-
jõuetuks tunnistamist, 2) maksujõuetuks
tunnistamise protsessi vältel või 3) enne prot-
sessi, kui maksujõuetuks tunnistamist oli ette
näha ja vadata. ²⁰⁾

¹⁸⁾ KrS § 566 ja Saarman, K. & Matlo, K. Krimi-
naalseadestik, kommenteeritud väljaanne, 1937, Tallinn,
lk. 293.

¹⁹⁾ Jlb.
~

²⁰⁾ Jlb.
~

Süütes subjektiva esinevad isikud, kes on kaubanduslikul alal kohtulikult maksujõuetuks tunnistatud.²¹⁾

Süütes objektiks on maksujõuetu võlgniku varandus, mille all tuleb mõista nii kinnis- kui ka vallasvara ning varanduslikke õigusi.²²⁾

Kaubanduslikku kuritahtlikku maksujõuetust karistatakse rangimajaga mitte üle kuue aasta, kreditaasutiste juhatajaid sennitööga mitte üle kaheksa aasta.²³⁾

Süütes katse ei ole karistatav.²⁴⁾

3. Ettevaatamatu kaubanduslik pankrott Sisuliselt kuritahtliku maksujõuetuse

21) yl.
m

22) yl.
m

23) KRS § 566.

24) yl. ja Saarmann, K. ja Matlo, K. op.cit. lk. 294.

kõrval tunneb kriminaalseadustik ka kergemulselist äriajajate ajamisest ning pillamisest tingitud pankrotti.²⁵⁾

Võrreldes kuitahtlike pankrotiga, langeb siin ära sihilik vara võõrandamine ning varjamine, mis asendub kergemulselise äriajajate ajamisega. Viimane sisaldab endas nii riskantseid spekulatiivtoiminguid kui ka liialdatud kulutusi ärikulude osas.²⁶⁾ Üleliigsed väljaminekud isikliku elu tarviduste rahuldamiseks, samuti kõik muud eba-produktiivsed kulutused mahuvad pillamise mõistesse, mis on ka süü eelduseks.²⁷⁾

Kui ulnimeetatud käitumine põhjustab pankroti, karistatakse siidlast rangimajaga mitte üle ühe aasta.²⁸⁾

25) KVS § 569 ja Piip, A. op. cit. lk. 407.

26) Saarmann, K. ja Mäe, K. op. cit. lk. 297

27) Yle.

28) KVS § 569.

4. Juhuslik pankrott äri alal.

Ex-Vene 1903. a. kriminaalseadustik tundis ka nn. õnnetut, resp. juhuslikku maksujõuetust.²⁹⁾ Kuna selline pankrott ei ole tekkinud võlgniku süü läbi, vaid tema teadmata ning tahtmata, juhuslikeks, kuid seaduses kindlalt ette nähtud tegurite kokkukuhjumisel, puudub antud juhul süüteo koosseis ning asjaosaline pole karistatav.³⁰⁾

²⁹⁾ Nt. supra, nota 9.

³⁰⁾ Nnd. ib.

§ 4. Mittekaubanduslike pankroti.

Mittekaubanduslike pankroti korral on vajalik tuvastada võlgniku ülevõlatusmist, s.o. passiva ülekaalu aktiiva esimese varanduslikus seisus, kus temal ei puudu mitte üksnes raha võlgade maksmiseks, vaid ka tema kogu varandus osutub selleks piisamatuleks.³¹⁾

Mittekaubanduslike pankroti subjektiks võib olla iga isik, kelle kohta tsiviilkohtus on langetanud maksujõuetuks tunnistava otsuse.³²⁾

Süüteo objektiks on maksukohustase kogu vara, s.t. kinnisvara, vallasvara ning varalised õigused.³³⁾

³¹⁾ T. Grünthal, op. cit. lk. 227

³²⁾ KVS § 565 ja Saarmann, K. ja Matto, K. op. cit. lk. 293.

³³⁾ ylb.

Süütes tekoosmis ning süü eeldused
langerad ühte kaubandusliku pankroti
vastavate elementidega,³⁴⁾ ainult selle ve-
hega, et ära langeb ärialal tootmise
nõue.³⁵⁾

Süüdlast mittekaubanduslikus pank-
rotis karistatakse vangimajaga mitte üle
kolme aasta.³⁶⁾

34) Pt. supra, nota 18.

35) Fl. ja KRS § 565

36) KRS § 565

§ 5. Pankroti eritiüpe.

Peale kaubanduslikeu ning mittekaubanduslikeu maksujõuetuse tunneb kriminaalseadustik veel mitut pankroti eriliiki.

Ühe eriliigina on antud krediid- või kooperatiivasutuse, osarihise või aktsiaseltsi pankrotti.³⁷⁾ Süüster subjektiks on ettevõtte juhataja või mõni muu korraldava organ,³⁸⁾ kes on aidanud kaasa ettevõtte võlgade tasumisest möödahiilimisele analoogiliselt kaubanduslikeu ning mittekaubanduslikeu pankroti juhtudele.³⁹⁾

Sealmises lõikes nimetatud isikud on

³⁷⁾ KRS § 567.

³⁸⁾ Saarman, K. ja Matto, K. op. cit. lk. 294 ja KRS § 567.

³⁹⁾ Mb. ja ut. supra, nota 18.

kriminaalõiguslikult vastutavad ka sel juhul, kui ettevõtte on jäänud pankroti nende kergemeelse või pillava äriasjade ajamisest tõttu.⁴⁰⁾

Maksujõuetuse alaliikidena võiks veel nimetada juhtu, kus espool nimetatud ettevõtete juhataja või korraldaja on jätnud täitmata korraldused ettevõtte likvideerimiseks maksujõuetuse korral;⁴¹⁾ ning siis veel mõningaid süütegusid, mida kriminaalseadustik ette näeb põllupidajate-deebitoride suhtes.⁴²⁾

⁴⁰⁾ KRS § 570.

⁴¹⁾ KRS § 571.

⁴²⁾ KRS § 572¹.

§ 6. Briosaline osarõtt pankrotist.

Otsuse süütu kordasaatja kõrval võib pankroti juures esineda ka kaaslus.

Kviritantlikus pankrotis - nii kaubanduslikus ja mittekaubanduslikus kui ka ettevõtteises puuravas - loetakse süütegude osalisteks isikud, kes on süüdi pankrotis niivõrd tegevdele kihutamises ja kaasaaitamises.⁴³⁾

Nimetatud süütuud seisnevad võlgniku tahtlikus kallutamises KVS 565-567 ette nähtud tegevdele, või nendele otsuses kaasaaitamises võlgniku varanduse tasuta omandamises või maksu nõudmises kohustuse järgi, mis pankroti juhtudel kuulatud on.⁴⁴⁾ ✓

Briosaline osarõtt on karistatav ai-

⁴³⁾ KVS § 568 ja Saarmann, K. ja Matto, K. op. cit. lk. 295.

⁴⁴⁾ 46.

018568p4.

nult otsene tahtlus ning teadvus peate teo-
koosseisus, kusjuures katse ei ole karistatav.⁴⁵⁾

45) mlb.
mi

+